

Hedvig Homlstrøms tale ved det nordiske Folkehøjskolemøde

Taler

Hedvig Holmström
Kvindesagsforkæmper

Dato

1. august 1890

Sted

Sverige

Omstændigheder

Indledning til en Forhandling paa det nordiske Folkehøjskole møde paa Hvilan, Aug. 1890.

Præcis dato kendes ikke.

Kan Folkehøjskolen bidrage til en forbedret Husholdning hos Landboerne?

„Vilde det dog ikke være en herlig, velsignet Ting, om eet kunde lykkes at tilvejebringe mere Frihed, aaben Fortrolighed, Hyggelighed og Lykke i Familielivet rundt omkring paa de tusend Gaarde i Landet — —

Saaledes udtaler Frits Hansen sig i sin Bog, „Folkehøjskolen og Almendannelsen,” og de Ord istemmes med fuldt Hjerte af enhver, der med virkeligt Alvor arbejder i Højskolens Tjeneste.

Men den timelige Grundvold for Hyggelighed og Lykke i Hjemmet er en velordnet Økonomi og visselig arbejdes der paa det Omraade trofast og udholdende i de tusend Hjem paa Landet hos os. Det „stille Slid” som en af vore Digtere taler om, findes visselig baade i Husmandens fattige Hytte og i Gaardmandens velhavende Hjem, hvor gode Husmødre vogte Hjemmet. Men dette Arbejde kunde sikkert tit og mange Gange udføres paa en mere hensigtsmæssig Maade.

Bonden, som styrer den „udvendige Husholdning”, havde i tusend Aar forstaaet at dyrke Jorden og skaffe det daglige Brød, inden det faldt ham ind, at Landvæsen var noget at lære. Lidt efter lidt, og først i dette Aarhundrede, har man oprettet Lærestalter af mange Slags, hvor de henfarne Slægters samlede Erfaring og den moderue [sic] Videnskabs Opdagelser kunne udbyttes af de

unge Mænd, der vil hellige sig til Jordbruget, en Gjerning der ikke længer bare passer for dem, der „ikke duer til andet”, men som nu er en vigtig Næringsvej — Moderen til alle andre til hvis rette Udøvelse der udfordres baade praktisk Dygtighed, Kundskaber og Forstand. Og nu, i vore Dage, begynder man saa smaat at vaagne til Erkjendelse af, at ogsaa for at passe den indvendige Husholdning behøver man at lære noget, at ogsaa for Kvinderne behøves der Læreanstalter, hvor gammel Erfaring og ny Opdagelser og Opfindelser bør samles til en regelmæssig Undervisning, let tilgængelig for Kvinder af forskellige Livsvilkaar, Alder og Dannelse. Det er ikke længer nok at gøre som Mormoder og Mormors Mormoder har gjort: blot lære Husets Sysler ved flittigt at deltage i dem og trofast — maaske tankeløst — gøre akkurat ligesom de gjorde, uden at vide, hvorfor de gjorde netop saadan, eller om Arbeidet ikke kunde gjøres lettere og bedre. Vi maa gaa fremad, og det lidt rask, ellers sakker vi agterud, mens alt andet udvikles og forbedres.

Jeg tror, de fleste vil indrømme, at vi har meget at lære. Paa den ene Side: Større Sparsommelighed, større Omhu for at udnytte adskillige værdifulde Næringsmidler — jeg behøver blot eksempelvis at nævne de paa mange Steder foragtede spiselige Svampe, de slagtede Dyrs Blod og Indvolde, m. m. Paa den anden Side: Større Omsorg for at tilvejebringe en sund Afvexling i Maaltiderne, mere Anvendelse af Grøntsager og Frugt, som man kan kalde „det oplivende Element” i Maaltiderne (en sund Modvægt mod Brugen af Øl og Spiritus) osv. En Jordbruger gjør sig Umage for at lære, paa hvad Maade han bedst skal kraftfodre sine Kreaturer; var det ikke rimeligt, om en Husmoder eller Husholderske lærte den Kunst at „kraftfodre” Mennesker? En svær Kunst, naar man skal tage Hensyn til de forskellige Menneskers Sundhed og Behov, og desuden til, hvad Aarstiden byder og Huset har Raad til.

Vi have en Del at lære med Hensyn til Anskaffelse, Indretning og Pasning af Bolig, Bohave og Klæder. Den amerikanske Skik med Vask hver Uge burde staa for os som et ønskeligt Maal, og den hos os Nordboer brugelige „Storvask” burde helst miste sin ufortjente Anseelse. Med et Ord: vi trænge til i mange Henseender at tage bedre Vare baade paa Mennesker og Dyr — i Liv og Død, havde jeg nær sagt, thi til en forbedret Husholdning hører virkelig ogsaa det, at skaffe de Dyr, som anvendes til vor Føde, en saa vidt mulig let og smertefri Død.

Da man nu, som forud nævnt, i vore Dage er vaagnet til Interesse og Virksomhed paa dette Omraade, saa var det at ønske, at denne Bevægelse maatte

vinde i Kraft og spredes i vide Kredse fra sine nuværende forholdsvis faa Midtpunkter. Der trænges til det netop nu. Det sociale Spørgsmaal er i sin inderste Kærne et økonomisk Spørgsmaal, og Kvindens Arbejde i Hjemmet, Arbejdet for dettes Hygge og Velfærd er af uberegnelig Vigtighed. Frøken Wulfsberg som arbejder saa trofast for Udbredelsen af Husholdningskundskab, anfører efter en belgisk Statsøkonom det Ønske, at Kvinderne skulde kunne være i Stand til at gjøre Hjemmene lyse og hyggelige, med ren Luft og tarvelig men sund Føde, og at de skulde forstaa at indrette Hjem, hvor man „udretter meget, men bruger lidt” — Ord der kunne sættes som Motto over alt hvad der tales og skrives om dette Æmne.

Og det er ikke mere end billigt, at Kvinderne netop nu griber Sagen an og benytter den udvidede Adgang til Erhvervelse af Kundskab og Oplysning, som den senere Tid har skaffet dem, til at fremme den huslige Økonomis Sag. I de sidste 30 Aar er der, idetmindste i Sverige, indrømmet Kvinderne mange Rettigheder, — ganske vist er der endnu adskilligt tilbage at ønske, men der er dog givet os nok til at paalægge os den Pligt at lade Hjemmet høste Fordelen af de vundne Fremskridt.

Hvorvidt kan nu Højskolerne give Bidrag til dette gode Arbejde? Vort Middel, vort Vaaben er jo det levende Ord, og paa de svenske Højskoler — jeg tror at kunne sige de fleste, har man forsøgt gennem Foredrag og Samtaler at vække Ungdommens Interesse for at gaa frem i huslig Dygtighed. Jeg forbigaar, hvad de mandlige Højskoler i denne Henseende har udrettet, og vil nævne, hvad vi her hos os, paa en kvindelig Højskole, har søgt at gennemføre. I de 17 Aar, den har været i Gang, er der blevet undervist i Menneskelegemets Bygning, Sundhedspleje (noget Sygepleje) noget Kemi og Fysik, i Særdeleshed med Hensyn til Husvæsen og Madlavning; desuden er der holdt Foredrag om Næringsmidlernes Bestanddele, Sammensætning, Tillavning og Opbevaring, om Vask m. m.; de senere Aar tillige noget om Mejerivæsen. Vi have fundet det hensigtsmæssigt at ordne disse Æmner saaledes, at man viser de huslige Arbejders og Indretningers Indflydelse paa Sundheden. Saaledes tales der f. Ex. først om Lungerne og Aandedrættet, derefter om Renlighed og Rengøring. Efter en Skildring af Hudens Bygning følger Undervisning om Beklædning (fra Sundhedsplejens Synspunkt) om Bade, Vaskning o. desl.; og efter en Redegørelse for Fordøjelsesorganerne og deres Virksomhed, kommer Undervisning om Næringsmidlerne og hvad dertil hører. Men Tiden er knap paa vort korte Sommerkursus for Piger; omtrent 50 Timer har været alt hvad

der kan kunnet ofres paa dette rige Æmne. Vi kan her, som paa andre Omraader, ikke naa stort mere end at forsøge at vække vore Elever, om det endda kan lykkes. Pigerne er jo unge og savner for det meste den praktiske Erfaring, som er den eneste Grundvold at bygge paa, naar det gælder den theoretiske Undervisning. Thi ligesom det forholder sig med Menneskeslægten under dens lange Vandring paa Jorden: først efter ihærdigt praktisk Arbejde kommer lidt efter lidt Arbejdets Theori, saaledes er eller burde Forholdet ogsaa være med den enkelte. Uden et praktisk Underlag forflygtiges let de Lærdomme, som Hukommelsen skulde bevare, fordi de ikke har noget fast Punkt i Virkeligheden at holde sig til.

Jeg har derfor ofte været i Tvivl om, hvorvidt Undervisningen har været til virkeligt Gavn. Maaske den har været det; men som oftest forundes det jo ikke os Lærere at se vort Arbejde bære Frugt. For at imidlertid dog noget af det lærte kan følge med til Hjemmet, har vi faaet de fleste af vore Elever til at skaffe sig adskillige Lærebøger og desuden givet dem trykte Optegnelser, som de skulde udfylde.

Saaledes som Højskolerne er indrettede i Danmark og Norge — hvor Eleverne bor paa Skolen, og hvor denne altsaa har en stor Husholdning — forekommer det mig, at de ved Exemples Magt, maa kunne være af stor praktisk Betydning for Udbredelsen af Kundskaber i Retning af sparsommeligt og afvejlende Madstel, og det vilde være interessant ude omkring paa Landet at søge og finde Spor af en saadan god Paavirkning, stammende fra Skolernes store møjsommelige Husholdningsarbejde.

Under en Diskussion paa den herværende mandlige Vinterskole, udtaltes der for flere Aar siden af en Elev en Idé, som siden jævnlig er kommen i min Tanke, og som det maaske var værd at overveje. Han ønskede nemlig, at der skulde indrettes en Husholdningsskole for Piger i umiddelbar Nærhed af Højskolen, hvor Skolens Elever baade Vinter og Sommer kunde faa deres Kost. Jeg har tænkt paa, hvorledes saadan en Husholdningsskole kunde give sine Elever Lejlighed til al lære at lave sund og afvejlende Mad, passende for Hjemmene paa Landet. Undervisning i alle huslige Sysler og Hjemmearbejder burde der gives, og Eleverne burde desuden have den Gavn af Højskolens Nærhed, at de, idetmindste om Søndagen, om Aftenen eller i andre ledige Timer, kunde høre Foredrag eller Oplæsninger. Skønt fuldstændig adskilte og selvstændige kunde de to Skoler saaledes blive til gensidig Gavn for hinanden og om Vinteren blive

Fællesskole. Det theoretiske Kursus, som burde danne Afslutningen paa Husholdningsskolens praktiske Arbejde, kunde muligvis henlægges til Højskolen, thi ihvorvel den praktiske Undervisning bør følges af Forklaringer og Oplysninger, kan her, ligesaa lidt som ved andre Lærestalter, Theori og Praxis med noget Udbytte drives samtidig.

Paa hvad Maade en Husholdningsskole — i dette Tilfælde altsaa indrettet med den landbrugende Befolknings Tarv for Øje — bør være indrettet, vedkommer ikke Spørgsmaalet i Dag, og er en saare svær Opgave at løse. Idet jeg slutter mig til Frk. Zahles Ønske, at vi maatte faa Husholdningsskoler passende for Kvinder af alle Samfundsklasser, vil jeg blot udtale den Anskuelse, at i en saadan Skole for unge Piger uden synderlig praktisk Erfaring, bør et Kursus idet mindste være et Aar. Dette er jo ikke til Hinder for, at der ogsaa kunde indrettes kortere Kursus, beregnede paa Egnens videbegærlige Husmødre eller andre mere erfarne Kvinder, og ligeledes Kursus for Børn, i Lighed med dem, man har indrettet for Skolepiger i enkelte Byer her og i Udlandet. En saadan Skole, der var knyttet til Folkehøjskolen, hvor Folk stadig samles, burde kunne udøve en særdeles gavnlig Indflydelse. Baade for de svenske Højskoler, som ikke har Elever boende paa Skolen, og for de danske og norske Højskoler med deres ofte overbebyrdede Husholdninger kunde en saadan Skole, være en velkommen Hjælp til at skaffe Eleverne Kosten. Desuden kunde de udgøre en Slags „Højskolehjem” for Landboerne, de rejsende kunde faa Mad og Ophold, hvilket ikke er af ringe Betydning ved Højskolernes mange Møder og Fester, eller for de mange Gæster, der jævnlig besøge dem. Om der i Nærheden af en saadan Skole fandtes Fabriker, kunde der muligvis indrettes billige Maaltider for Arbejderne, Maaltider, ledsagede af den Hygge som især de ugifte Arbejdere og de der kun periodisk deltage i Jordarbejdet, altfor ofte maa savne. Skolen kunde maaske i saa Fald ogsaa opfylde en Mission som „Folkekøkken”.

Men Husholdningsskoler har i Almindelighed den Egenskab ikke at kunne bære sig økonomisk, og det væsenlig af den Grund, at kun et yderst ringe Antal Elever kan sysselsættes i hver saadan Skole, naar de skal have virkeligt Udbytte af Undervisningen, og derfor fordrer ogsaa det nu skildrede Luftsot, for at blive virkeligt, store Ofre af Kapital, baade i timelig og aandelig Henseende. Mange Skoler af den Slags vilde det være alt for sangvinsk at haabe paa, men en eller to kunde man tro en patriotisk Offervillighed i Stand til at bygge. Især vidner de danske og norske Højskolers Historie om saa mange Træk af storartet Gavnildhed for det almene Vel at det kan give det bedste Haab om Fremtiden.

Forøvrigt maa vi haabe paa, at Statsmagten en Gang maa komme til Erkendelse af, at Husholdningsskoler ikke er mindre vigtige end f. Ex. Landbrugsskoler og altsaa fortjener lige saa betydelige Bidrag.

Men en anden Vanskelighed bestaar i at finde den aandelige Rigdom, som maa sættes ind paa Foretagendet, om det skal faa et godt Udfald. Forstanderinden for en saadan Skole maa have den klare Opfattelse og den varme Interesse for Sagens Vægt og Betydning, som gør det daglige Slid let og kært; dertil praktisk Dydtighed [sic] i den indre Husholdnings mange Arbejder, og saa et Fond af theoretiske Kundskaber paa Naturvidenskabens Omraade, som er stort nok til for hende selv og Eleverne at belyse det daglige Livs mangfoldige Fænomener. Her bliver saaledes Anvendelse baade for gammeldags Dygtighed og for moderne Oplysning. Men først og sidst bør hun eje et Moderhjerte for Ungdommen og forstaa at omgaas de unge og vinde dem.

Dette er meget forlangt — eller rettere ønsket. Men saadanne Kvinder findes, derom tvivler jeg ikke, og de bliver nok kaldt frem til deres vigtige Hverv, naar Timen kommer. De vil finde en rig Arbejdsmark og store Opgaver i mange Former, ofte i de ringeste og mest uanselige, hvor der behøves baade Taalmodighed og Tro for at vove Begyndelsen. Men lad os ikke glemme, at det dog til en vis Grad staar aabent for enhver af os at medvirke til Fremme af et saadant godt Arbejde, i hvad Form det end viser sig.

Kilde

Kvinfo.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Højskolebevægelsen, Kvindebevægelsen, Politisk tale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/hedvig-homlstroems-tale-ved-det-nordiske-folkehøjskolemoede-1890>